

8—12 december

Debatter m. m.

Tisdagen den 12 december

	Sid.
Svar på interpellation av herr Jonasson om rätt till värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar	5
Svar på fråga av fru Segerstedt Wiberg ang. uppgifter om rasdiskriminerande uttalanden och handlingar av manskap ur den svenska FN-bataljonen i Kongo	7
Svar på interpellation av herr Svanström om tillsättning i kariesbekämpande syfte av fluor i vattenledningsvatten	8
Svar på fråga av herr Eskilsson ang. produktionsläget inom jordbruket	11
Svar på interpellationer:	
av herr Hedström ang. rätt att använda salongsgevär vid jakt efter ripa och annat småvilt	13
av herr Carlsson, Eric, ang. arbetsbetingelserna för vissa skogsarbetare, m. m.	14
av herr Stefanson om undersökning av orsakerna till inträffade trafikolyckor på viss sträcka av riksväg 10	16

Fredagen den 8 december

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 384, i anledning av väckta motioner om åtgärder till främjande av rekryteringen av läroverkslärare i Norrland;

nr 385, i anledning av väckta motioner angående fördelningen av statsanslagen till forskningsbiblioteken; och

nr 386, i anledning av väckta motioner om byggande av en mellanriksväg från Sädvaluspe i Sverige till Graddis i Norge.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 390, i anledning av väckta motioner om ändring av vissa stadganden i vägtrafikförordningen, m. m.; och

nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 26 februari 1960 (nr 22) om statlig krigsförsäkring m. m.

Anmäldes och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 10, över väckta motioner i anledning av sprängningen av den ryska superatombomben;

konstitutionsutskottets memorial nr 19, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden;

statsutskottets utlåtanden:

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsanvisning för iståndsättande av Sydostbrottens fyranläggning jämte i ämnet väckt motion;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av det högsta belopp intill vilket staten må åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit;

nr 182, i anledning av väckta motioner om utredning rörande en mera ändamålsenlig försvarsorganisation med successiv minskning av försvarskostnaderna;

nr 183, i anledning av väckta motioner angående utbildningen av samhällsplanerare;

nr 184, i anledning av väckta motioner om inrättande av ett internationellt engelskspråkigt universitet för samhällsvetenskapliga studier;

nr 185, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att fylla behovet av gymnastiksalar vid skolorna;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hälsovård och öppen sjukvård i landstingsområdena m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 187, i anledning av väckt motion om anordnande av hälsoundersökningar, m. m.;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal med Örebro läns landsting om driften av Mellringe sjukhus i Örebro jämte i ämnet väckt motion;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för städer och stadsliknande samhällen, där kronan är väghållare, att inbetala vissa ersättningar för gatumark; samt

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av postbanken;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om brännoljeskatt, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-

ring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 33, i anledning av riksdagens revisorers framställning angående ändring av instruktionen för riksdagens revisorer;

nr 34, angående uppskov med behandlingen av vissa till bankoutskottet hänvisade motioner; samt

nr 35, i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående lönesättningen m. m. för viss personal vid riksdagens ekonomibyrå;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av väckta motioner angående bidrag från de allmänna sjukförsäkringarna till undersökningar för hälsokontroll;

nr 71, i anledning av väckta motioner angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall utfärda förbud för svenska rederier att utlämna dokument till utländska myndigheter;

nr 72, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till lagutskott;

nr 73, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om undanförelse och förstöring, m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till jordfonden å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1961/62, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.07.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 12 december

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Herr *Ewerlöf* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 5 och den 6 innevarande månad.

Om rätt till värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **STRÄNG**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Jonassons interpellation om rätt till värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Jonasson frågat om jag har för avsikt att förelägga riksdagen proposition om rätt till värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar i så god tid, att de nya bestämmelserna kan tillämpas vid 1963 års taxering. Jag vill svara följande.

Skattelagssakkunnigas promemoria med förslag till bestämmelser om värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar vid beräkning av inkomst av jordbruksfastighet har remissbehandlats i sedvanlig ordning och remissyttrandena har sammanställts. Förslaget är för närvarande föremål för prövning inom finansdepartementet. Definitiv ställning till detsamma har ännu ej tagits. Beräknad tidpunkt för avlämnandet av en proposition i ämnet kommer att framgå av den propositionsförteckning, som lämnas vid värriksdagens början.

Med det anförda anser jag mig, herr talman, ha besvarat interpellationen.

Herr **JONASSON** (cp):

Herr talman! Jag ber att till finansministern få framföra ett tack för svaret på min interpellation. Jag hade dock hoppats att av en så resolut man som finansministern få ett mera bestämt svar på denna fråga. Så mycket kan man väl ändå läsa ut av svaret, att något kommer att göras inom den närmaste framtiden.

Centerpartiet har ju vid flera tillfällen motionerat om skatteavdrag för täckdikningar, skogsbilvägar och dylikt, detta för att åstadkomma större skatterättsvisa. I dessa tider när man på alla sätt försöker utnyttja arbetskraften och våra resurser i övrigt så effektivt som möjligt, är det väl ändå viktigt att vi täckdikar våra åkrar för att erhålla bättre produktion och för att bättre kunna utnyttja maskinerna. Därigenom bör också bättre lönsamhet kunna uppnås. I skogarna bör vi bygga vägar för att mer rationellt kunna utnyttja skogsproduktionen. Det blir lättare för skogsarbetarna att komma till sitt arbete och transporterna förbilligas. För den enskilde innebär dock dessa arbeten rätt stora penningutlägg. Vad han i verkligheten gör är att han lägger ut pengar i förväg för omkostnader i driften. Dessa omkostnader har emellertid hittills ej varit avdragsgilla, ett förhållande som skattevässigt är otillfredsställande. En ändring i detta avseende skulle stimulera jordbrukare och skogsägare till att intensifiera sina insatser och därigenom skapa högre produktivitet.

En särskild sektion inom skattelagssakkunniga har lagt fram förslag om rätt till avskrivningar för täckdikningar, skogsvägar och fruktodlingar. Då förslaget innebär att reglerna skulle träda i kraft den 1 januari 1962, är det nödvändigt att beslut fattas snarast möjligt av riksdagen, så att ikraftträdandet skulle kunna ske vid den angivna tidpunkten.

Om rätt till värdeminskningsavdrag å täckdikningsanläggningar och skogsvägar

Frågan är betydelsefull ur beskattningssynpunkt för många människor, och det väsentliga är att detta spörsmål kan lösas snarast möjligt. Här väntar många på besked. Finansministern har tänkt om på många andra avsnitt av beskattningsområdet. Jag hoppas — liksom många andra med mig — att han även på denna punkt snarast skall komma med positiva förslag.

I den förhoppningen, herr talman, ber jag ännu en gång att få tacka för svaret.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag tyckte kanske att interpellanten lade in litet mer i mitt svar än vad jag hade för avsikt att säga, och därför vill jag ytterligare kommentera frågan.

Jag är inte alldeles säker på om herr Jonasson — även med all den respekt jag har för herr Jonassons kunnighet på det taxeringsmässiga området; jag har ett minne av att herr Jonasson själv i sin dagliga gärning är ledamot av sin hemsockens taxeringsnämnd — tänkt på hur pass kvistig den fråga egentligen är som herr Jonasson har tagit upp i sin interpellation.

Det är ju ingen tvekan om att en av de grundläggande principerna i svensk skattelagstiftning har varit att man inte medger avdrag vid grundförbättring av en fastighet. Nu har skattelagssakkunniga kommit med ett förslag på den punkten, som innebär ett radikalt avsteg från den vedertagna grundläggande uppfattningen. Redan vid remissbehandlingen har stora betänkligheter framförts i anledning av skattelagssakkunnigas förslag. Bl. a. har en så sakkunnig instans som riksskattenämnden erinrat om att det stora flertalet av de företagare som blir berörda av förslaget är i allt väsentligt — jag skulle tro till 98 procent — kontantredovisande i sina deklarationer. Man kan ju diskutera om det vid kontantredovisning är så lyckligt med avskrivningsregler för täckdikningsanläggningar och skogsvägar.

Den här frågan har stått på sin spets ett par gånger tidigare — jag minnar om

de debatter vi har haft i den här kam-maren och i medkammaren om avdragsrätt i fråga om inventarier och om den kontrovers som fortfarande är aktuell om levande och döda inventariers behandling skattemässigt och deklarationsmässigt. Vi är således inne på en fråga som är ytterst diskutabel med hänsyn till den praxis som har tillämpats, och det framgår, som jag sade, redan i remissinläggen att frågan är långt ifrån solklar. Just därför har jag inte velat ta någon bestämd ställning ännu, och därför har jag inte heller kunnat gå herr Jonasson till mötes och ge honom ett klart besked till svar på hans interpellation. Frågan är emellertid föremål för behandling i finansdepartementet, och förr eller senare skall ett ställningstagande ske. Huruvida regeringen kan ta ställning vid en sådan tidpunkt att ett förslag kan serveras nästkommande års riksdag, kan jag tala om först när propositionsförteckningen redovisas.

Allra sist, herr talman, är jag djupt tacksam för det välvilliga omdöme om mina karaktärsegenskaper som herr Jonasson tillät sig att avge i sitt inlägg. Låt mig returnera det: Jag har fått ungefär samma intryck av herr Jonasson!

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag är väl medveten om att alla förändringar i skattehänseende kan dra med sig konsekvenser, när man skall tillämpa nyheterna i praktiken, och att det finns många kvistiga frågor.

Principen har varit att man inte ska få göra avdrag för dessa s. k. grundförbättringar. Det är svårt att göra avskrivning för detta, säger finansministern, och det är ju riktigt. Men man har ändå tillämpat avskrivningar t. ex. på byggnader, man kan göra värdeminskningsavdrag för skog, även om man deklarerar efter kontantmässiga grunder. Man har, som sagt, i viss mån accepterat avskrivningsförfarandet.

Det avgörande är väl ändå att om man täckdikar får man fram ett bättre netto. Man gör undan dikningen i förväg, och därigenom lägger man ju ner

Ang. uppgifter om rasdiskriminerande uttalanden och handlingar av manskap ur den svenska FN-bataljonen i Kongo

en kostnad som annars skulle ha blivit avdragsgill längre fram. Samma sak gäller skogsvägarna. Körningen i skogen har kanske kostat 15 kronor per kubikmeter, men sedan man byggt en skogsbilväg går kostnaden kanske ned till 10 kronor. Man har alltså i förväg lagt ut ett belopp som skulle ha blivit avdragsgillt längre fram.

Jag tror att det här är ett rättvist förslag. Finansministern är också mycket positiv till en lösning av dessa frågor, och det hälsar jag med tillfredsställelse, men han säger att det är litet vanskligt att ta ställning just nu. Vad det gäller är en rättvisefråga, som jag tror att det inte är så svårt att ta ställning till, och den går också att klara i praktiken.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. uppgifter om rasdiskriminerande uttalanden och handlingar av manskap ur den svenska FN-bataljonen i Kongo

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade fru *Segerstedt Wiberg* till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framställt följande fråga: »Är herr statsrådet i tillfälle att i kammaren lämna ett klagörande besked rörande de i svensk press publicerade uppgifterna om att manskap ur den svenska FN-bataljonen i Kongo skulle ha gjort sig skyldigt till rasdiskriminerande uttalanden och handlingar?»

Ordet överlämnades till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet *ANDERSSON*, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara fru *Segerstedt Wibergs* nämnda fråga, och nu yttrade:

Herr talman! Fru *Ingrid Segerstedt Wiberg* har bett mig lämna kammaren ett klagörande besked rörande de i svensk press publicerade uppgifterna om att manskap ur den svenska FN-bataljonen skulle ha gjort sig skyldigt till rasdiskriminerande uttalanden och handlingar.

Personalen vid de svenska FN-bataljonerna i Kongo utväljes med stor omsorg bland dem som erhållit de bästa vitsorden från sin militära tjänstgöring. De utvalda erhåller särskild utbildning, innan de transporteras till Kongo. I utbildningen ingår som ett självklart moment orientering om förhållandena i Kongo, om FN:s uppgifter där och om de uppgifter, inför vilka den svenska bataljonen kan komma att ställas. Såväl under den förberedande utbildningen i Strängnäs som under tjänstgöringen i Kongo inskräps oavbrutet hos de svenska soldaterna vikten av att deras uppträdande mot den infödda befolkningen präglas av respekt för människovärdet. Även i den av arméstaben utgivna »Kongo-guide för FN-soldater» och i så gott som varje nummer av den på platsen framställda kamrattidningen »Djungeltelegraf» betonas betydelsen av att den svenske FN-soldaten undviker nonchalans och överlägsenhet mot den inhemska befolkningen och vinnlägger sig om att mot bakgrunden av de speciella förhållandena söka förstå de inföddas situation och beteende.

Från ansvarigt militärt håll bestrids på det bestämdaste de beskyllningar för rasdiskriminering och upprörande handlingar av olika slag som i en tidskrift riktats mot svenska FN-soldater.

Däremot bestrids inte att olämpliga uttryck och tanklösa nedsättande värderingar kan förekomma. Men vi får då inte glömma, att tjänstgöringen i Kongo fullgörs under utomordentligt svåra förhållanden och ofta är förenad med livsfara. Så har t.ex. soldaterna under de senaste månaderna haft en pressande vaktjänst — cirka 70 timmar per vecka — vid flyktinglägret. De har i samband med denna vaktjänst fått uppleva brutala och blodiga sammanstötningar inom lägret och själva löpt stora risker när de tvingats att ingripa för att skapa ordning och rädda liv. På sistone har de även varit inblandade i strid. Det kan då vara mänskligt om humöret och jargongen påverkas av upplevelsorna. Att ur sådana enstaka olämpliga yttranden

Om tillsättning i kariesbekämpande syfte av fluor i vattenledningsvatten

dra generella slutsatser om att de svenska soldaterna skulle hysa rasfördomar och bristande respekt för människovärdet är orimligt. Helt dominerande är dock den betydelsefulla insats som personalen gör i enlighet med de FN-direktiv som gäller för tjänsten.

Jag vill också erinra om att de svenska soldaternas uppträdande i Kongo lovordats icke blott av företrädare för andra nationer med soldater i FN-tjänst utan även av företrädare för republiken Kongo. Även det förhållandet att omkring 40 000 balubaflyktingar sökt skydd hos den svenska bataljonen i Elisabethville talar mot riktigheten av de framlagda beskyllningarna.

Slutligen vill jag framhålla att varje form av rasdiskriminering är ovärdig och måste motverkas genom uppfostran och upplysning. Som jag har framhållit ingår sådan upplysning i förberedelserna till FN-tjänsten. Jag ämnar tillse att denna upplysningsverksamhet om möjligt intensifieras.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat fru Segerstedt Wibergs fråga.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att till försvarsministern få framföra mitt tack för hans uttömmande och klargörande svar. Jag tror att det inte minst för FN-soldaterna själva är av vikt att ovederhäftiga beskyllningar på detta sätt blir tillbakavisade. Jag tror också som statsrådet påpekade att man något har felbedömt humorns och jargongens betydelse bland soldaterna. Jag tror att man inte skall glömma att de har hyllats, och jag skulle i sammanhanget vilja erinra om Dag Hammarskjölds ord: »De utför ett hårt arbete under en oerhörd nervpress, att deras arbetsdagar tycks vara ändlösa och att de inte vet, om det som de håller på att bygga upp en dag skall sopas bort av en ny orosvåg. Och ändå gör de sitt bästa.»

Lika säkert som jag anser sensationskritiken olycklig, skulle jag ändå vilja säga att det finns en viss mera stillsam kritik, som man inte heller bör bortse

ifrån. Därför gläder det mig att försvarsministern lovar att om möjligt intensifiera upplysningen.

Jag skulle också vilja be försvarsministern att ännu en gång titta på den s. k. Kongo-guiden. Där står en del ord som enligt min uppfattning är mindre lämpliga att ge unga män med på vägen. Jag tror inte det är så lämpligt att man börjar med att upplysa dem om barer som är förbjudna och bareer som är tillåtna, och inte heller tror jag att man skall lära dem att i första hand använda uttrycket afrikan, i andra hand infödd, i tredje katanges och först i fjärde hand kongoles. Vidare tror jag att man inte, även om det är riktigt, skall skriva: »Så där inom parentes kan vi avslöja att i Léopoldville kallas våra svarta systrar 'sotluckor' eller 'kolsäckar'. Detta således som en liten orientering, i fall Ni skulle möta uttrycken...» Jag är övertygad att om de möter uttrycken kan de lära sig dem utan hjälp. På s. 14 står det: »Fotografera befolkningen diskret! De är inga djur i bur...»

Tonen här stämmer inte med det svåra värv, som soldaterna har gått ut för att fullgöra. Efter att ha talat med deras befäl kan jag intyga, att regeln är att de utför detta mycket väl.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om tillsättning i kariesbekämpande syfte av fluor i vattenledningsvatten

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet JOHANSSON, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara herr Svanströms interpellation om tillsättning i kariesbekämpande syfte av fluor i vattenledningsvatten, fick nu ordet och anförde:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Svanström, har frågat mig om jag är beredd att som ett led i den kariesprofylaktiska verksamheten medverka till åtgärder i syfte att snabbt låta städer och samhällen, som så önskar, få möjligheter att tillsätta fluorpre-

Om tillsättning i kariesbekämpande syfte av fluor i vattenledningsvatten

parat till vattenledningsvattnet. Till svar på frågan får jag anföra följande.

Försök med fluoridering av vattenledningsvatten som ett led i kampen mot tandkaries har utomlands pågått sedan mitten av 1940-talet. För att få frågan belyst med hänsyn till svenska förhållanden tillsatte medicinalstyrelsen 1952 en expertkommitté för att verkställa utredning i ämnet. På grundval av utredningsresultatet och uttalanden från medicinalstyrelsens vetenskapliga råd ansåg styrelsen lämpligt att ytterligare erfarenheter av vattenfluoridering avväntades, innan metoden utnyttjades mera allmänt i Sverige.

1957 tillsatte medicinalstyrelsen en rådgivande nämnd bestående av tre ledamöter för att utreda frågor rörande kariesprofylaktisk verksamhet. I sitt 1958 avgivna betänkande uttalade nämnden, att vattenfluoridering medförde en betydande kariesreduktion, att omfattande experimentell forskning uteslutit de viktigaste av de teoretiskt tänkbara hälsoriskerna med vattenfluoridering samt att omfattande kliniska undersökningar i områden med av naturen fluorrika vatten inte visat ogynnsamma verkningar på hälsotillståndet. Nämnden föreslog därför att möjlighet på vissa villkor öppnades för vattenfluoridering. Tre ledamöter av medicinalstyrelsens vetenskapliga råd anslöt sig till denna uppfattning. En motsatt uppfattning redovisade en ledamot av den rådgivande nämnden och två ledamöter av det vetenskapliga rådet, vilka bl. a. ansåg att vattenfluoridering kunde innebära vissa risker för förgiftningar och att en sådan form för fluortillförsel innebar en tvångsmedicinering som ej kunde godtagas; däremot rekommenderades försök med t. ex. pensling av tänderna med fluorpreparat. Medicinalstyrelsen förklarade sig dela uppfattningen att vattenfluoridering borde tillåtas om vissa villkor beträffande bl. a. kontroll uppfylldes.

Vid övervägande av förslaget inom inrikesdepartementet fann man med hänsyn till oenigheten bland vetenskapsmännen och den omständigheten, att vid

remissbehandling av förslaget omkring hälften av remissorganen ställt sig avvisande eller tveksamma, att lämpligheten av fluoridering av vattenledningsvatten var alltför omstridd för att någon lagstiftning i ämnet skulle kunna komma i fråga. Efter samråd med medicinalstyrelsen beslöts därför att förslaget skulle vila tills vidare samt att fortsatta undersökningar skulle ske i medicinalstyrelsens regi i syfte att söka andra vägar att tillföra i första hand barn och ungdom fluor. Forskningsanslag har sedermera beviljats för ändamålet.

Jag kan i detta sammanhang nämna att ett mål om vattenfluoridering f. n. är föremål för regeringsrättens prövning.

Svenska och utländska erfarenheter av fluorbehandling torde numera ha visat att fluor är karieshämmande i vart fall i åldrarna upp till 20 år och att man inte behöver räkna med att fluortillförsel medför hälsorisker om överdosering inte förekommer. Man vet att fluor kan ge upphov till fläckar på tänderna, och tveksamhet har yppats rörande fluorens riskfrihet vid vissa sjukdomstillstånd. Från en del håll har därjämte hävdats att regelbunden fluorkonsumtion kan medföra obehag för personer med särskild känslighet för fluor. Vid tillförsel av fluor genom vattenledningsvatten är det med hänsyn till såväl variationer i vattenkonsumtionen och den samtidiga konsumtionen av fluorhaltiga livsmedel som de tekniska svårigheterna att hålla fluorhalten på en konstant nivå inom ett vattenledningssystem omöjligt att kontrollera den dagliga fluordos som tillföres den enskilde.

Som jag förut sagt är vattenfluoridering inte det enda sättet att tillföra tänderna fluor. Sålunda har lokal applicering av fluorhaltiga preparat på tänderna visat sig ge god effekt. Tillsats av fluor till livsmedel, t. ex. koksalt, är även en åtgärd som kan visa sig ändamålsenlig. Undersökningar i dessa hänseenden pågår på flera håll i landet, bl. a. i medicinalstyrelsens regi. Jag vill också erinra om att en omfattande forskning beträffande kariesprofylaktik bedrivs vid

Om tillsättning i kariesbekämpande syfte samtliga odontologiska läroanstalter i Sverige samt att statens medicinska forskningsråd initierar och samordnar forskningen på området.

Av skäl som jag här anfört är jag icke beredd att f. n. föreslå någon lagsliftning om fluoridering av vattenledningsvatten.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra mitt tack för svaret på interpellationen.

Tyvärr måste jag säga, att svaret gjort mig ganska nedstämd. Jag hade väntat mig ett betydligt positivare besked från den högste beskyddaren av hälso- och sjukvården här i riket. Alla är väl vid det här laget överens om att tandkaries är den allra vanligaste folksjukdomen i vårt land. På en del håll anses den också vara den mest onödiga sjukdomen. Fortfarande saknas en central forskningsanstalt på hithörande område, och bekämpningsförsöken i förebyggande syfte lider brist på erforderliga medel och synes sakna den samlande ledning som brukar vara den säkraste garantien för snabba resultat.

Av herr statsrådets svar framgår, att försök med fluortillsats till vattenledningsvatten har pågått i utlandet sedan mitten av 1940-talet. Här i Sveriges tillsattes 1952 en expertkommitté, men medicinalstyrelsen ville då avvakta ytterligare erfarenheter. Samma år började de omtalade försöken i Norrköping.

År 1957 tillsatte medicinalstyrelsen en rådgivande nämnd i frågor rörande kariesprofylaktisk verksamhet. Denna nämnd föreslog 1958 att samhällena på vissa villkor skulle få möjlighet att tillsätta fluor till vattenledningsvatten. Medicinalstyrelsen var klart positiv, och ärendet gick vidare till departementet, som emellertid lät frågan vila.

Den 9 maj i år sade statsrådet Johansson i ett interpellationssvar beträffande fluortillförsel, att »det torde vara för ti-

av fluor i vattenledningsvatten

digt att uttala sig om det slutliga resultatet».

I början av oktober publicerades resultatet av de försök som sedan 1952 pågått i Norrköping. Därvid redovisades cirka 50 procent bättre tillstånd i fråga om tandkaries hos de barn, som under försökstiden haft tillgång till fluoriderat vatten. Anlitade läkare experter ansåg att inga som helst risker för skadliga biverkningar föreligger.

I insändare och på andra sätt har från många håll framförts krav att allt vattenledningsvatten i Norrköping skall berikas med fluor. Statsrådet hänvisar i sitt svar till andra metoder, såsom lokal applicering genom pensling och tillsats av fluor till livsmedel. Jag inser väl att även dessa metoder kan vara värda att prövas, bl. a. i alla de fall där det av tekniska skäl icke låter sig göra att tillsätta fluor till vattenledningsvattnet, men jag vidhåller som min mening att tiden nu borde vara inne att använda vattenlednings-tillsats av fluorpreparat i alla de fall, där detta kan ske utan svårighet och under betryggande kontroll.

Till sist, herr talman, tillåter jag mig att uttala den förhoppningen, att vår energiske inrikesminister, som i så många andra sammanhang visat prov på rask beslutsamhet trots eventuella remissinstansers tveksamhet, också i denna fråga skall skrida till handling i syfte att nå goda resultat. Det vore onekligen ganska gott, om han därmed befäste sitt rykte som en av de mest framträdande och orädda realpolitikerna i vårt land just nu.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Efter det sista som sades kanske jag skulle ha avstått från att begära ordet. Jag kan dock inte låta bli att säga att vi visst är överens om att det föreligger stora svårigheter för folktandvården, eftersom det visade sig att vi inte kunnat bygga ut organisationen i avsedd omfattning.

Bristen på tandläkare är uppenbar, och vi har på många håll väntelistor, som omfattar flera år. Vars och ens tankar går

väl till möjligheten att förebygga kariesfrekvensen. Jag vill gärna säga till herr Svanström att vi ägnar frågan uppmärksamhet om fluor skulle vara detta underbara medel som snabbt skulle kunna förbättra vår situation. Och vi följer ju med största uppmärksamhet de försök som pågår.

Det är riktigt som herr Svanström säger att det under hand lämnats en redovisning beträffande Norrköpingsförsöken — en redovisning som har många positiva drag — men det är ett material som ännu inte finns till hands offentligt och som ännu inte är sammanställt. Det ärende, om vilket jag talade i mitt interpellationssvar och som ligger i regeringsrätten, berör just Norrköpingsförsöken. Att under sådana omständigheter — innan ärendet blir prövat genom ett beslut i regeringsrätten — gå i författning om en lagstiftning, anser vi vara alldeles uteslutet.

Herr Svanström säger att jag så sent som den 9 maj meddelade i kammaren att det var för tidigt att lämna något slutgiltigt besked. Det är ungefärligen ett halvår sedan, och det har inte inträffat så mycket att vi kan säga att vi nu har ett tillfredsställande material. Vi bör ändå komma ihåg den stora tveksamhet som trots allt många vetenskapsmän uttalar i detta sammanhang och som vi inte kan förbise.

Jag vill också säga att vi i departementet får uppvaktningar och skrivelser från enskilda och korporationer i landet, där man bestämt protesterar mot tanken på denna form av tvångsmedicinering med fluor. Det är därför som vi säger att det är möjligt att man får söka sig fram på andra vägar. Penslingen är ju på det sättet lättare att klara, eftersom den blir mera av frivillig karaktär. Om man skall tillföra fluor till vattenledningsvattnet, blir detta allmänt för alla de hushåll som använder vattenledningsvattnet, och det är naturligtvis här fråga om hur långt man skall gå i fråga om inskränkning i den enskildes möjligheter att bestämma. Jag anser att herr Svanström också bör tänka på den delen av problemet. I den mån vi kan komma

Ang. produktionsläget inom jordbruket fram på andra vägar, där den enskilde har större möjligheter att bestämma, bör man gå dessa vägar.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Beträffande det sista som herr statsrådet sade är det väl uppenbart att vi på alla områden när det gäller sjukdomar, som tidigare betraktades som allmänna folksjukdomar, måste vandra på en väg som kan betecknas som en tvångsväg. Jag vill bara erinra om den lagfästa skyddsymponingen mot smittkoppor; författningen därom ägde full giltighet ända tills i fjol trots att även den saken, herr talman, i många sammanhang hade diskuterats. Det var ju också en form av tvång, som väl i detta fall ansågs angeläget.

Jag vill livligt understryka att man så långt det är möjligt bör vandra frivillighetens väg i denna fråga. På den punkten är vi nog till sist ganska överens.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. produktionsläget inom jordbruket

Med stöd av § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Eskilsson* till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställt en så lydande fråga: »Vill herr statsrådet lämna kammaren en redogörelse för huruvida produktionsläget inom jordbruket är sådant, att vår försörjning är säkrad i händelse av en avspärrning?»

Ordet gavs här efter till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **HOLMQVIST**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara denna fråga, och nu yttrade:

Herr talman! Herr *Eskilsson* har frågat mig, om jag vill lämna kammaren en redogörelse för huruvida produktionsläget inom jordbruket är sådant att vår försörjning är säkrad i händelse av en avspärrning.

Med anledning härav vill jag först

Ang. produktionsläget inom jordbruket

nämna, att spörsmålet om produktionsläget inom jordbruket i händelse av en avspärrning såväl nu som på längre sikt för närvarande är föremål för en ingående analys inom 1960 års jordbruksutredning. Av de undersökningar i ämnet, som fortlöpande sker inom berörda ämbetsverk, framgår emellertid, att självförsörjningsgraden såväl totalt som inom olika sektorer av jordbruksproduktionen vid normala väderleksbetingelser snarast är något högre än under åren närmast före det andra världskriget. Vår försörjning med jordbruksprodukter vid avspärrning torde sålunda vara tillfredsställande även med hänsyn tagen till den omställning som därvid kommer att äga rum.

Härmed anser jag mig ha besvarat herr Eskilssons fråga.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret, och jag ber också att få tacka för visat tillmötesgående när det gäller tidpunkten för svarets avgivande.

Svaret är hållet i en optimistisk anda, men jag är inte övertygad om att verkligheten helt motsvarar denna optimism. Skenbart förefaller det som om vår livsmedelsproduktion för närvarande mer än väl täcker behovet inom landet. Vi har ju till och med tidvis en ganska betydande export av livsmedel. Men om man ser på förhållandena under en längre period och inte bara tar hänsyn till produktionens storlek utan även till importen av olika produktionsmedel, blir bilden en annan.

Vår livsmedelsproduktion är nämligen till stor del baserad på importerade råvaror. Enbart fodersädesimporten har uppgått till omkring 140 000 ton per år i genomsnitt under de senaste tio åren. En produktion, som sålunda till stor del bygger på importerade fodermedel, torde ha föga värde ur beredskapssynpunkt. Den kommer att försvinna ganska snart i händelse av en avspärrning.

Trots alla framsteg på olika områden är jordbrukets produktion i dag inte

större än 1938—1939, men sedan dess har folkmängden ökat med 18 procent.

När vi ser på produktionsläget inom jordbruket ur beredskapssynpunkt — och det måste alltså vara en av hörnstenarna i svensk jordbrukspolitik — är det framför allt arbetskraftsfrågan, som vållar bekymmer. Antalet människor som arbetar i jordbruket minskas för varje dag. Både den mänskliga arbetskraften och dragarna ersättes med maskiner. Vid en avspärrning är den ökade mekaniseringen en företeelse både på gott och ont. Därigenom ökas produktionsförmågan hos den enskilde arbetaren väsentligt. Men de komplicerade maskinerna kräver också kvalificerade skötare i betydligt högre grad än som var fallet med enklare hjälpmedel förr i tiden. Detta ökar jordbrukets sårbarhet vid en avspärrning.

Förutom tillgången på vana skötare måste vi även i andra avseenden sörja för att kunna hålla våra maskiner i gång. Vi använder t. ex. 160 000 traktorer i jordbruket för närvarande, och de är snart den enda dragkraften. Även om inte alla behövs vid en avspärrning, måste vi ha garantier för att tillräckligt många kan utnyttjas effektivt både hemma på den egna gården och hos grannarna. Jag tror att det behöver göras mer för att trygga tillgången på drivmedel för traktorerna under en omställningsperiod. Där tror jag att en större generositet mot jordbrukarna vore på sin plats, bl. a. med garanti för att de själva i större utsträckning finge utnyttja beredskapslagrat bränsle. Och jag tar för givet att man har råvaror och utrustning i beredskap för en omställning till gengasdrift så snart som möjligt.

Herr talman! Med dessa randanmärkingar ber jag att ånyo få tacka för svaret. I samband med herr statsrådets utnämning till chef för jordbruksdepartementet för kort tid sedan har man mycket uppmärksammat herr statsrådets tidigare verksamhet bl. a. som försvarsutredare. Jag vill sluta med att uttala den förhoppningen att herr statsrådet från denna verksamhet tar med sig en levande känsla för jordbrukets betydel-

Ang rätt att använda salongsgevär vid jakt efter ripa och annat småvilt

se i svensk försvarspolitik och vill om-
sätta den i sin gärning i jordbruksde-
partementet. För att klara en avspärr-
ning behöver vi som bekant både smör
och kanoner.

Herr statsrådet **HOLMQVIST:**

Herr talman! Jag förstod att herr Es-
kilsson inte var nöjd med svaret; han
tyckte sannolikt att det var alltför kort-
fattat. Jag vill då säga att anledningen
till att svaret blev kortfattat är att söka
hos herr Eskilsson själv, som tagit upp
detta spörsmål i form av en enkel fråga
och således inte i form av en interpel-
lation. Jag anser att det varit felaktigt
om det lämnats en mycket lång redogö-
relse för vad herr Eskilsson nu kom in
på, nämligen beredskapsfrågorna.

Jag har förstått det så att herr Es-
kilsson har frågat om produktionsläget inom
jordbruket vid en avspärrning. Jag ty-
cker att det då har gällt att hålla mig till
detta, och därför har jag avstått från att
gå in på de frågor som måste betecknas
som beredskapsfrågor. Men jag medger
att gränsen många gånger kan vara fly-
tande. När herr Eskilsson här pekat på
hur beroende man i vissa fall är av rå-
varor för att hålla produktionen i gång,
är det klart att det kan finnas anledning
att beakta denna synpunkt.

Jag vill emellertid säga att när det
gäller innebörden i svaret på frågan, så
finns det underlag för den, som hr Es-
kilsson betecknade den, optimistiska syn
som anlagts på frågan.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

**Ang. rätt att använda salongsgevär vid
jakt efter ripa och annat småvilt**

Herr statsrådet och chefen för jord-
bruksdepartementet **HOLMQVIST**, som
meddelat, att han ämnade vid detta sam-
manträde besvara jämväl herr Hed-
ströms interpellation angående rätt att
använda salongsgevär vid jakt efter ripa
och annat småvilt, erhöll ånyo ordet och
anförde:

Herr talman! Med kammarens tillstånd
har herr Hedström frågat mig

1. om jag vill medverka till en om-
prövning av beslutet om att salongsge-
vär efter den 1 januari 1962 inte längre
skall få användas vid jakt efter ripa och
annat småvilt;

2. om, ifall detta inte befinnes vara
möjligt, jag då vill medverka till att åt-
minstone samerna och bofasta i fjällre-
gionerna, vilka regelmässigt bedriver
jakt efter ripa, erhåller lämplig gottgö-
relse för de förluster som kommer att
åsamkas dem genom ifrågavarande änd-
ring av jaktbestämmelserna.

Med anledning härav får jag anföra
följande.

Enligt en av domänstyrelsen den 5 juli
1961 utfärdad kungörelse med vissa be-
stämmelser angående för jakt avsedda
kultvapen blir jakt med salongsgevär ef-
ter bl. a. ripa från och med nyåret inte
längre tillåten. Från vissa håll i Norrb-
bottens län har emellertid till domän-
styrelsen inkommit framställningar om
att sådan jakt fortfarande skall vara
medgiven. Med anledning härav har do-
mänstyrelsen inhämtat yttranden från
länsstyrelserna i de tre nordligaste lä-
nen samt från Svenska jägareförbundet.
Domänstyrelsen har sedermera i skri-
velse till de tre länsstyrelserna medgivit
att salongsgevär får användas vid jakt
efter ripa i Norrbottens och Västerbot-
tens län ovan odlingsgränsen ävensom
i Jämtlands län ovan den intill den 1 ja-
nuari 1949 gällande skyddsskogsgrän-
sen. Domänstyrelsen överväger också att
beträffande annat småvilt ändra ifråga-
varande bestämmelser.

Med detta, herr talman, anser jag mig
ha besvarat herr Hedströms interpellation.

Herr **HEDSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet
och chefen för jordbruksdepartementet
få framföra mitt uppriktiga tack för det
positiva svar jag här fått på frågorna i
min interpellation.

Det kungjorda förbudet att jaga ripor
ovanför odlingsgränsen med salongsge-

Ang. arbetsbetingelserna för vissa skogsarbetare, m. m.

vär har upphävts. Den oro detta förbud framkallade hos samer och andra ripjägare i lappmarken är inte längre befogad, vilket jag noterar med tillfredsställelse. Beslutet är glädjande även ur den synpunkten att man inte längre har någon aktuell grund för övergång till snarning och fångst medelst flak, vilket man befärade strax efter det förbudet offentliggjordes.

I detta sammanhang vill jag peka på att odlingsgränsen, som domänstyrelsen åberopar som gräns för jakt efter ripa med användande av salongsgevär, vid sin tillkomst avsåg att reglera förhållandena mellan samerna och de bofasta främst i fråga om användande av markerna till kreatursbete och i andra sammanhang. Förhållandena vid jakt efter skogsfågel är tämligen enahanda på bägge sidor om odlingsgränsen. Det finns därför ingen anledning förutsätta att viltet eller salongsgeväret ändrar karaktärsegenskaper vid passerandet av odlingsgränsen. Myndigheterna tycks ha fått en magisk kolar-tro till odlingsgränsen som en välkommen förlossare i besvärliga administrativa sammanhang. I fjol infördes odlingsgränsen som vattendelare i de statliga av-löningsförfattningarna, och i år tycks dess ställning ha accentuerats ytterligare i jaktförfattningarna.

Herr talman, med detta vill jag bara understryka att jakt är något som äger rum i terrängen och inte vid skrivbordet. Den ytterligare användning av salongsgeväret, varom herr statsrådets svar utgör ett löfte, bör inte regleras av odlingsgränsen eller andra liknande gränslinjer i terrängen, utan den frågan bör ordnas praktiskt efter sunda förnufts krav. Detta gäller såväl jakt på ripa som på annat småvilt.

Det nu återkallade förbudet tycks ha grundats på en missuppfattning om salongsgevärets användbarhet vid jakt. Faktum är att detta vapen lämpar sig utmärkt för jakt efter sådant villebråd.

Svaret på min interpellation synes mig visa, att man nu inser detta även bland de jaktvårdande myndigheterna.

Statsrådets positiva svar utgör förvisso en borgen för att vi i fortsättningen kom-

mer att undgå negativa överraskningar på det här området.

Herr talman! Mina reflexioner kring statsrådet svar har inte avsett att förtaga de positiva intryck, som dess klara innehåll med rätta kommer att skapa hos många jägare och jaktvårdare. Än en gång ett hjärtligt tack för svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. arbetsbetingelserna för vissa skogsarbetare, m. m.

Ordet lämnades därefter ännu en gång till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **HOLMQVIST**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara även herr Eric Carlssons interpellation angående arbetsbetingelserna för vissa skogsarbetare, m. m., och nu yttrade:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Eric Carlsson frågat mig

om jag är villig att i fall som relaterats i interpellationen medverka till tillvaratagandet av förefintliga möjligheter till en sådan uppgörelse, som tillgodoser skogsarbetarnas och bygdens rättmätiga intressen samt

om jag anser att sådana bestämmelser i domänverkets arrendeavtal, som t. ex. innebär att arrendatorn är skyldig att utföra 200 dagsverken per år men har rätt endast till 75, står i överensstämmelse med skäliga krav på tryggade sysselsättningsmöjligheter.

Det fall som föranlett herr Carlssons fråga har sin grund i delade meningar rörande ackordsnivån vid stickväghuggning och utgör således en löneavtalsfråga. Det är naturligt att problem av ifrågavarande slag kan uppstå eftersom denna form av huggning utgör en för skogsarbetarna ny och ovan arbetsmetod. Emellertid är ackordsättningen vid ifrågavarande slag av huggningar numera reglerad i de flesta av skogsbrukets kollektiva löneavtal. För den grupp av arbetare inom Idre revir som herr Carlsson avser — och som tillhör SAC —

Ang. arbetsbetingelserna för vissa skogsarbetare, m. m. finns dock inte något avtal upprättat vare sig med domänverket eller någon annan skogsarbetsgivare för någon form av skogsarbete. Men även om, som i detta fall, kollektivavtal inte träffats mellan parterna är det i skogsbruket praxis att uppkommande tvister upptages till behandling i enlighet med den förhandlingsordning, som fastställts i skogsavtalen. Denna praxis har hittills fungerat tillfredsställande och nästan undantagslöst skyddat arbetsfreden. Enligt vad jag erfarit kommer förhandlingar snart att återupptagas på begäran av arbetarpartens ombud. För min del anser jag mig inte ha anledning att gå närmare in på frågan.

Herr Carlssons andra fråga synes grunda sig på en missuppfattning. Någon bestämmelse av den art som åsyftas med frågan tillämpas nämligen inte inom domänverket, utan samtliga arbetarkategorier tecknar avtal som innebär skyldighet för arbetsgivaren att tillhandahålla arbete under visst antal dagar per år mot att den anställde tillhandahåller sin arbetskraft i motsvarande grad. Beträffande arrendatorer bestäms numera arbetsgarantier till högsta möjliga dagantal med hänsyn tagen till den arbetstid som ägnas jordbruket. Då skogsarbetet emellertid blivit en alltmer betydelsefull del i arrendatorernas försörjning, försöker domänverket i möjligaste mån bereda dem arbete utöver arbetsgarantien utan att de anställda har någon skyldighet att åtaga sig detta ytterligare arbete. Domänverket gör enligt min mening vad på det ankommer för att trygga sysselsättningskravet, och i likhet med andra skogsägare måste domänverket se till att tillräcklig garanti skapas för att ha arbetskraft tillgänglig för uppkommande arbetsuppgifter.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Carlssons frågor.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min

interpellation, som gällde sysselsättningsvårigheterna i Drevdagens by inom Idre socken i Kopparbergs län. Frågan är emellertid också av stor principiell betydelse; det gäller nämligen om en arbetsgivare innan alla förhandlingsmöjligheter är prövade helt enkelt skall inställa ett arbete med alla de vådor det medför inte minst från social synpunkt.

Av herr statsrådets svar framgår att bakgrunden till den uppkomna situationen i Drevdagen bottnar i »att det är en ny och ovan arbetsmetod som är aktuell», nämligen stickväghuggning och hopdragning av virket till dessa vägar, s. k. huggarbrossling. Herr statsrådet säger vidare att det är praxis i skogsbruket att uppkommande tvister upptas till behandling i enlighet med den förhandlingsordning som fastställts i skogsarbetaravtalen. Av svaret framgår även att förhandlingar kan komma att återupptas på begäran av arbetarpartens ombud, vilket är att hälsa med tillfredsställelse.

Det nämndes att det var en ny och ovan arbetsmetod som här kommit till användning. Efter provhuggning har arbetarna inte ansett sig kunna godkänna denna nya arbetsmetod vintertid. Detta ledde till att de planerade avverkningarna i Drevdagen inställdes. En del av den i byn bosatta arbetskraften hänvisades av domänverket till en arbetsplats i Ängessildret, belägen 6 mil från hemorten, andra hänvisades av arbetsförmedlingen till Malung 20 mil bort.

För hybefolkningen innebär arbete många mil hemifrån fördyrade rese- och levnadsomkostnader, ökade arbetsbördor för de hemmavarande kronotorparnas familjer samt arbetslöshet för ett tiotal man.

Det verkar något egendomligt, och jag har frågat mig om det är i överensstämmelse med god sed, att man när en grupp av arbetare ställer sig tveksam till en ny och ovan arbetsmetod inställer arbetet. Med det sociala ansvar som man i regel har brukar ett sådant förfaringsätt undvikas, och nog bör ett statens företag som domänverket visa mer hänsyn till skogsarbetarnas och bygdens intressen

Om undersökning av orsakerna till inträffade trafikolyckor på viss sträcka av riksväg 10

än som här skett. Man kan också fråga sig huruvida det går att uppfylla de kontraktsevenliga åtaganden om sysselsättning för såväl huggare som körare som finns. I en bygd med milsvida skogar bör arbete kunna beredas vederbörande i hemorten och hänvisning till angränsande revir undvikas.

Skogsarbetarkårens värde och betydelse har ofta framhållits. Det finns anledning att understryka detta samtidigt som jag vill poängtera att det gäller att se till att man ej med bryska metoder tvingar bort människorna från den bygd vars näringsliv så väl behöver dem. Av den anledningen hälsar jag med tillfredsställelse herr statsrådets uppgift att förhandlingar är i sikte. Det har inte varit min avsikt att ta ställning i sakfrågan, brossling eller inte brossling, det är en fråga parterna emellan. För mig har det varit väsentligt att åtgärder vidtagas i syfte att avhjälpa de nu rådande svårigheterna.

Jag ber ännu en gång att få framföra mitt tack till statsrådet.

Herr statsrådet **HOLMQVIST:**

Herr talman! Det är givet att man kan som herr Carlsson uttala såsom önskemål att det inte skall uppstå konflikter, och herr Carlsson menade att man borde kunna undvika en konflikt av detta slag. Man får väl säga att domänverket i allmänhet har lyckats undvika sådana konflikter. Det är ett undantag att det nu har blivit konflikt.

Som jag redogjorde för i mitt svar har man i regel gått fram på den vägen att där det har varit ett avtalslöst tillstånd har man tillämpat ett avtal som har varit antaget av en facklig organisation och som gällt för motsvarande arbeten.

Det är klart att man kan säga att det är tråkigt att det har uppstått en konflikt, men på vilket sätt skall man då reda ut dylika situationer? Man kan givetvis komma i ett läge där det inte är möjligt att få förhandlingar till stånd. Herr Carlsson säger att särskilt när det

gäller en ny avverkningsmetod borde man ha gått varligare fram. Jag har fått den uppgiften att man med hänsyn till att det var fråga om en ny arbetsmetod har ordnat en speciell demonstrationsdag och i anslutning därtill försökt informera arbetarna om betingelserna för denna avverkningsmetod. Den har tillämpats längst upp i norr, den har tillämpats i södra Sverige och den har också utan konflikt tillämpats på ett flertal arbetsplatser inom praktiskt taget samma geografiska område som det här gäller.

Det är knappast möjligt att garantera att konflikter inte uppstår. Det väsentliga när sådana inträffar är att försöka undanröja dem, och såvitt jag förstår finns det förutsättningar att få förhandlingar i gång och få en uppgörelse så att man kan gå vidare med avverkningen.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om undersökning av orsakerna till inträffade trafikolyckor på viss sträcka av riksväg 10

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND**, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara herr Stefansons interpellation om undersökning av orsakerna till inträffade trafikolyckor på viss sträcka av riksväg 10, fick nu ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Stefanson frågat mig, om jag med anledning av de många och svåra olyckor, som inträffat i och i närheten av den s. k. Karlsviksbacken på riksväg 10 mellan Falun och Borlänge vill medverka till att en analys av de inträffade olyckorna vidtages för att skapa underlag för en bedömning av vad som kan göras för att snarast minska olycksriskerna på vägsträckan.

Den av interpellanten åsyftade vägsträckan, som är knappt fyra kilometer lång och i det närmaste rak, har en väg-

Om undersökning av orsakerna till inträffade trafikolyckor på viss sträcka av riksväg 10

bredd av sju meter jämte vägrenar. Beläggningen är av god klass med körbanan av betong och asfalterade vägrenar. Genom att vägen byggdes för mer än 20 år sedan har den dock en ganska ojämn standard och motsvarar inte moderna krav på utformning. Trafikintensiteten är mycket hög genom att vägen tjänar som förbindelseled mellan två närbelägna tätorter.

Under tiden den 1 juli 1955—den 15 november 1961, d. v. s. drygt sex år, har 59 trafikolyckor inrapporterats på sträckan, varav sju dödsolyckor med sammanlagt 15 dödsoffer. En analys visar att föraren i fyra fall varit direkt orsak till olyckorna. I åtta fall har orsaken till olyckorna hänfört sig till brister hos fordonets utrustning. Dessa två kategorier av olyckor, som inte direkt förorsakats av brister hos vägen, svarar för nio av de 15 dödsoffren. I övrigt har olyckor inträffat främst i samband med möten eller avsvängning från vägen, varjämte ett antal s. k. singelolyckor inträffat. I flertalet av dessa fall rådde vid olyckstillfället halka på vägen.

Om man undersöker tiden för olyckorna, visar det sig att 38 av sammanlagt 59 olyckor ägde rum under de tre åren 1957—1959. Antalet olyckor i förhållande till trafiken var också avsevärt större under dessa år på denna sträcka än på jämförbara sträckor av riksväg 1 och 2. För de två senaste åren har olycksfrekvensen vid Karlsviksbacken inte varit anmärkningsvärt hög.

Analysen har alltså visat att ett icke oväsentligt antal av de svåraste olyckorna har framkallats av andra faktorer än vägen och att olycksfrekvensen under de senaste åren minskat. Likväl får det anses klart att den aktuella sträckan i vissa avseenden är trafikfarlig och att alla rimliga åtgärder måste vidtagas för att minska olycksriskerna. Dessa risker tycks till stor del följa av de stora nivå-skillnaderna på sträckan, som gör att sikten varierar starkt och att bilisten plötsligt kan komma in i ett område med dimma eller halka. Dessa olycksfaktorer kan inte elimineras utan en

fullständig omläggning av vägen, vilket skulle kräva mycket stora investeringar. Jag vill dock nämna, att en ur trafiksäkerhetssynpunkt olämpligt utformad vägkorsning byggts om.

Möjligheterna att genom någorlunda begränsade ombyggnader av vägen minska olycksriskerna förefaller mycket små. I det aktuella läget får man därför tillgripa vissa trafikreglerande åtgärder. Härigenom skulle man t. ex. kunna uppnå att bilisterna inte av den goda beläggningen lockades till ett körsätt som är olämpligt med hänsyn till vägens standard i övrigt. På en del av sträckan råder hastighetsbegränsning i ena färdriktningen sedan 1958. En utvidgning av denna till att gälla jämväl den andra färdriktningen synes vara att förordas. Det kan även visa sig erforderligt att införa omkörningsförbud. Enligt vad jag erfarit har vägförvaltningen i länet uppmärksamheten riktad härpå och kommer i samråd med polismyndigheterna snarast att för länsstyrelsen lägga fram förslag till erforderliga åtgärder. Häri kan även ingå en utökad trafikövervakning, som på vägsträckor av denna typ är av stor betydelse för säkerheten.

Med det anförda, herr talman, har jag besvarat herr Stefansons interpellation.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få uttala mitt tack för svaret på min interpellation.

Jag är tacksam för att statsrådet framhåller nödvändigheten av att tillgripa även trafikreglerande åtgärder för att minska olycksriskerna. Det är i och för sig av stor betydelse att skyltar sättes upp som förmår bilisterna att köra varsamt. Men jag hade nog, herr statsråd, närt en förhoppning om ett mer positivt svar beträffande en utredning och snabba åtgärder för att i möjligaste mån eliminera vägens trafikfarliga egenskaper.

Statsrådet säger i interpellationssvaret att en analys av olycksfallen har visat, att ett inte oväsentligt antal av de svåraste

Om undersökning av orsakerna till inträffade trafikolyckor på viss sträcka av riksväg 10

olyckorna har vållats av andra orsaker än vägen. I fyra fall har föraren varit orsak till olyckorna, i åtta fall har det varit brister hos fordonet. Detta skulle reducera det antal fall i vilka olyckshändelserna skulle bero på vägens egenskaper. Men det faktum att olämpligt kör-sätt eller felbedömning av situationen givit ett så hemskt utslag i så många svåra olyckor just på denna vägsträcka tyder även det på att vägen är olämplig, att den inte motsvarar de krav som man måste ställa på en väg i dag. Förarna har överskattat vägens egenskaper. Vägen är sådan att förarna bedömt situationen fel och därför manövrerat fel.

Den starka anhopningen av svårartade olyckor på den tre kilometer långa olyckssträckan, där under åren 1957—1961, således fyra år, omkring 50 olyckor med 15 dödade och många svårt skadade inträffat, tyder på att olämpliga vägförhållanden spelat en betydande roll i sammanhanget.

Om man gör en jämförelse mellan olycksfrekvensen på hela sträckan mellan Falun och Borlänge, som är 15 kilometer, och den ifrågakvarande tre kilometer långa olyckssträckan i Karlsviksbacken, finner man, att det åren 1957—1961 mellan Falun och Borlänge stadsgräns inträffade 132 olyckor med 18 dödade, varav 50 olyckor med 15 dödade i den aktuella Karlsviksbacken. Utslaget per kilometer blir det för hela vägsträckan Falun—Borlänge 8,8 olyckor med 0,02 dödade och för Karlsviksbacken 16,6 olyckor med 5 dödade per kilometer.

Det kan inte vara en tillfällighet och får inte skyllas på den mänskliga faktorn eller brister i fordonen att Karlsviksbacken vid en jämförelse med vägen i övrigt visar en sådan stark olycksfrekvens, särskilt vad det gäller svåra olycksfall med dödlig utgång.

Statsrådet säger även i svaret att det anses klart att den aktuella sträckan i vissa avseenden är trafikfarlig och att alla rimliga åtgärder måste vidtagas för att minska olycksriskerna.

Det har i diskussionen kring den senaste svåra olyckan, då två ungdomar dö-

dades och två personer skadades svårt, gjorts påståenden om vissa egenskaper hos vägen, vilka skulle ha kunnat medverka till de inträffade olyckorna. Det har framhållits att vägbeläggningen är av sådan beskaffenhet att den fort blir hal och slirig vid väta, speciellt naturligtvis kombinerad med kyla. Grundvattensförhållandena skulle dessutom vara sådana att vattnet ofta stiger upp i vägbanan och förorsakar halka. Backens krön, som hade lämplig sträckning för de hastigheter som användes då vägen lades för 20 år sedan, skulle, säges det från sakkunnigt håll, ha för stark kupning med följd att mötande bilar dyker upp alltför snabbt.

Jag är, herr talman, inte sakkunnig på detta område och har således inte möjlighet att yttra mig över eller ta ställning till dessa påståenden om vägens egenskaper. Jag anser dock att allt talar för att en omfattande utredning beträffande ifrågakvarande vägsträcka snarast borde komma till stånd, och den borde utmynna i snara åtgärder för att avlägsna de faktorer som medverkat till att Karlsviksbacken varit upphovet till så många svåra olyckor och att så många liv gått till spillo. Jag anser att förbättringar och omläggningar av vägen som har sådant syfte bör ges en stark prioritet.

Till dess att sådana åtgärder hinner vidtagas bör, som statsrådet framhåller, lämpliga trafikreglerande åtgärder tillgripas. Det är även enligt min mening angeläget att varningsskyltar uppsättes, vilka på ett mer iögonfallande sätt manar till speciell försiktighet.

Jag ber att än en gång få tacka herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för interpellationsvaret.

Herr statsrådet **SKOGLUND:**

Herr talman! Jag är minst lika angelägen som herr Stefanson om att man snarast skall vidta åtgärder för att åstadkomma en ändring till det bättre på den vägsträcka som det här är fråga om. I diskussionen har det visat sig att de åt-

Om undersökning av orsakerna till inträffade trafikolyckor på viss sträcka av riksväg 10

gärder som först bör vidtas är just de som jag nämnde i interpellationssvaret, och herr Stefanson tycktes vara ense med mig om att de skulle ge vissa förutsättningar för ökad säkerhet.

Vad man inte kan göra omedelbart är att åstadkomma en ombyggnad av vägen. Projekteringsläget och andra omständigheter gör, att vi inte kan förordna en sådan åtgärd just nu. Att ställa en sådan i utsikt utan att vara säker om att kunna genomföra den är det väl ingen mening i. Vi har i stället menat, att man bör gå fram på det sätt som jag har beskrivit, och jag är alldeles övertygad om att vägförvaltningen kommer att med den allra största uppmärksamhet följa frågan i fortsättningen och vidtaga erforderliga åtgärder. Den omständigheten att den har tagits upp i en interpellation i riksdagen utgör ett ytterligare skäl till en sådan förmodan.

Jag är säker på att vägförvaltningen i länet också är lyhörd för varje förslag till förbättring som kan komma fram på olika sätt. Jag har sett bl. a. att en insändare i en tidning framfört vissa synpunkter på möjliga åtgärder. Även här finns kanske något att hämta.

Jag tror sålunda att vi genom skilda men snabba åtgärder skall lyckas med vad både herr Stefanson och jag är ute efter, nämligen att rädda liv.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag vill bara tacka herr statsrådet för det senaste yttrandet. Jag är fullt medveten om att statsrådet gör allt vad han kan för att minska olycksfrekvensen på de svenska vägarna och då naturligtvis även på den nu aktuella vägsträckan.

Statsrådets senaste yttrande ger mig förhoppningen att man på denna vägsträcka kommer att vidta åtgärder som innebär en förbättring av förhållandena där. Jag förutsätter att dessa åtgärder inte kommer att bestå enbart i uppsättande av skyltar, utan att man även undersöker vilka möjligheter som finns att med relativt begränsade medel in-

nan vägen blir ombyggd få en förbättring till stånd.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Jag har med stort intresse lyssnat till herr statsrådets svar på herr Stefansons interpellation, därför att den vägsträcka, som dessa tre kilometer omkring Karlsviksbacken utgör, har givit anledning till många funderingar om orsakerna till alla olyckorna där.

Det var herr statsrådets uttalande, att han var lyhörd för alla förslag, som gjorde att jag vågade begära ordet i denna debatt. Den som nästan varje vecka kör denna väg har anledning att fundera över vilka åtgärder som skulle kunna vidtagas för att komma till rätta med eller åtminstone minska olycksfallsfrekvensen på denna vägsträcka. Det finns flera teorier om orsakerna till dessa många olyckor. Tyvärr kan vi bara konstatera vad som har skett och att liv inte kan värderas i pengar. Från dessa utgångspunkter har man anledning att verkligen satsa på åtgärder för att komma till rätta med denna mycket besvärliga vägsträcka.

Statsrådet nämnde, att det var stora nivåskillnader på denna väg, och det är riktigt. Det gör att jag tror, att statsrådets funderingar i interpellationssvaret om att man eventuellt skulle stadga ett omkörningsförbud, skulle medföra stora problem. Vid krönet av Karlsviksbacken har man backar på båda sidor. Den tunga trafiken på denna väg, som går med mycket låg hastighet i övre delen av de bäge backarna, skulle skapa oändligt långa bilköer, där bilisterna på allt sätt skulle försöka finna utrymme för omkörning, när man kom utom räckhåll för förbudet. Man kan nog befara att ett omkörningsförbud av detta slag skulle öka olycksfrekvensen på de sträckor som ligger just utanför det område där förbudet gällde, och därför tror jag man har anledning att ställa sig något tveksam till en sådan lösning.

Enligt min mening bör man nog över-

Om undersökning av orsakerna till inträffade trafikolyckor på viss sträcka av riksväg 10

väga om det inte är nödvändigt att på denna vägsträcka anlägga dubbla körbanor med ordentligt tilltagen gräsbankett emellan. En stor del av de olyckor som inträffat på den aktuella vägsträckan är ju kollisionsolyckor, där omkörande fordon har kommit in på mötande fordons vägbana och därigenom vållat olyckor. Funnes det en ordentligt tilltagen gräsbankett mellan körbanorna, borde man slippa ifrån sådana kollisionsolyckor. Den redan hårda trafikbelastningen på denna väg, som enligt gjorda beräkningar kommer att ytterligare stegas högst betydligt i fortsättningen, motiveerar också en investering av det slag jag nu antytt. Jag tror att vägförvaltningen i länet har all anledning att ta sig en allvarlig funderare på om det inte vore möjligt att komma till rätta med detta trafikproblem på sådant sätt.

Jag har, herr talman, velat avslutningsvis anföra dessa synpunkter på ett vägproblem som upprört sinnena i mitt eget län och som gjort att många frågat sig, på samma sätt som herr Stefanson och herr statsrådet: Hur skall man komma till rätta med detta trafikproblem, som har åsamkat så mycket bekymmer och vållat så många mänskliga tragedier?

Det är från dessa utgångspunkter, herr talman, som jag vågat ta till orda i denna debatt.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Till herr Carlssons yttrande beträffande frågan om ett eventuellt omkörningsförbud vill jag säga, att det är möjligt att omkörningsförbudet inte skulle behöva gälla hela den aktuella vägsträckan.

De stora nivåskillnaderna innebär att olyckorna kanske inte är jämnt fördelade på hela sträckan, utan att vissa avsnitt möjligen är så att säga mer olycksbetingade än andra. Omkörningsförbudet skulle då kunna begränsas till de förra avsnitten. Enligt min mening är det önskvärt att vägförvaltningen undersöker, i den mån det nu är möjligt, vilken

punkt eller vilka punkter på denna vägsträcka som eventuellt är särskilt olycksbetingade och sedan applicerar omkörningsförbudet enbart till dessa punkter.

Självfallet är det vägförvaltningen som skall vidta de erforderliga åtgärderna. Jag har i interpellationssvaret endast velat antyda vad jag utifrån mina utgångspunkter menar skulle vara möjligt och kanske även angeläget att genomföra — dels alltså hastighetsbegränsning i båda körriktningarna och inte bara i ena riktningen, som för närvarande, dels ett omkörningsförbud.

Härtill kommer emellertid frågan om trafikövervakningen. Det är givetvis också angeläget att man har en snabb sandningsberedskap att tillgripa, när det blir isgata. Jag föreställer mig att det på denna vägsträcka, som jag inte har åkt på men som jag av beskrivningen förstår ungefär hur den ser ut, lätt uppstår halka, och därför är det naturligtvis nödvändigt att man har en mycket hög sandningsberedskap och på så sätt får en bättre friktion mot vägen för de fordon som går fram där.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 10, konstitutionsutskottets memorial nr 19, statsutskottets utlåtanden nr 180—190, bevillningsutskottets betänkanden nr 74 och 79, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 33—35, andra lagutskottets utlåtanden nr 59 och 71—74 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 42.

På framställning av herr talmannen beslöts att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde bevillningsutskottets betänkanden nr 79 och 74 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 72 och 73 skulle i nu angiven ordning uppföras näst efter statsutskottets utlåtande nr 190.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående verksamheten vid Svenska skifferoljeaktiebolaget och därmed sammanhängande spörsmål jämte i ämnet väckt motion;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nytt undervisningssjukhus i Stockholm m. m.;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående en kampanj för allmänt lönsparande jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 194, i anledning av väckta motioner om återställande av viss tidigare kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna, m. m., i vad motionerna avser åtgärder för begränsning av statsutgifterna för budgetåret 1961/62.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 17.25.

In fidem
K.-G. Lindelöw